

- Ja - inge särskilt. De var väl de - de hörde till när man var barn att man fick påskägg. De var ju inte nå vanligt dä, alltså ägg - var ju inte så vanligt att man köpte precis, när man inte hade höns själv inte. Men på påsk fick man ju äta ägg, å de var ju väldigt roligt förstås. Annars vet jag inte om de var nåt särskilt som jag minns mä dä inte.

- Utan midsommar och jul var dom stora helgerna?

- Ja.

- Lucia, firade ni inte det?

- Nej, jag minns aldrig någon Lucia när jag var barn inte.

- Och trefaldighet, fanns det någon sådan där källa ni drack ur?

- Neej, ingenting sånt.

- Jag tänkte fråga - till vardags, träffades ni då, så ni kunde gå objudna till varandra i stugorna och titta in ... ?

- Ja, de gjorde man. De var ju inte vanligt att man - man bjöd ju inte, för de tyckte man att man gick - ja vi barn, vi gick ju till varandra vi som var jämnåriga å så där, gick till varandra då. Å så tanterna då gick väl, mamma då gick väl ibland när hon fick tid nån gång å hälsa på. Dom bruka säga de när mamma va - alltså när hon var nygift å hennes pojkar var små - då skulle dom alltid gå till farmor å farfar dom då. Då mesamma dom kom dit, då var pojkarna hungriga å skulle hem. Då tänkte mamma å fick på råd hon. Så sen tog hon å gjorde i ordning nå smörgåsar å tog me sej hon då. Å då när dom vart hungrig å skulle gå hem, då fick dom dom där smörgåsarna å fick sätta sej å äta, annars kanske dom fick nånting utav farmor å då. Men jag tröttna på de där för de där fick jag göra jämt, sa hon, skulle hon gå dit bort var hon tvungen å tänka på masäcken. De vart väl inte så ofta. Nej, men annars så gick man ju. Faster Anna Tinglöv då gick till mamma, å mamma gick till henne å till faster Kajsa å allihop. Dom gick till varandra då så där nån gång ibland då å hälsa på. Objuden då förstås.

- Hade dom handarbeten och träffades över, eller ... ?

- Ja de kan hända att dom kunde ha stickning me, de kan jag inte minnas. Sticka gjorde dom ju mycke då, mycke å sticka åt. Men de kan hända att dom hade de, jag kan inte minnas precis hur dom gjorde. De var väl mycke de att de var tillfälle, om mamma gick på affär nån gång, pappa handla för de mesta. Om de skulle vara nå viktigare då, skulle vara nå tyg ellär så, måste mamma gå. Då kan de hända att hon slank in då på vägen hem då, in till nån utav fastrarna eller som hon bruka gå till.

- Gick dom ihop annars två kvinnor som kände varandra, om dom skulle ha storbak eller sticka täcken eller ... ?

- Ja, sticka täcken, då kunde dom hjälpa varandra, alltså, för de var ju vanligt att dom gjorde då på den tiden. Men jag kommer inte ihåg före min tid. Sen jag blev så jag kunde, då bruka ju mamma å jag sticka i lag då. Å de var ju vanligt, så när vi skulle gifta oss, Gustaf å jag, då sticka jag brudtäcke själv å tjutvå andra täcken. Man skulle ju göra allting själv då på den tiden, vävde själv å gjorde i ordning. Nu sticker inge människor nå täcken inte. Dom är för tung dom nu, dom är lätta å sköta dom här köpta.

- Om det var någon som fick barn t.ex., hjälpte dom varandra då kvinnorna och tog hand om åt varandra ... ?

- Ja, alltså, barnmorskan kom ju förstås. De fanns ju barnmorska i Bjuråker, så jag vet ju inte om dom hade nån hjälp förutom henne inte. Nej, på Hedvigsfors. Dom hade ju fru Lundgren, ja så långt jag minns tillbaka, å sen förut vet inte jag inte.

Gustaf Johansson

- Var de ingen annan klokgrumma här som hjälpte till?

Nanna Johansson

- Nej, inte de jag kommer ihåg då inte, de var före min tid de. Fru Lundgren hon fanns nog när jag va född hon. De vet jag. Men - ja, de kan ju hända att de skulle vara lite hjälp, för dom fick ju ligga ett tag då mammerna förstås, men - vem mamma hade till hjälp då, de kan inte jag säga. Visst hade hon lillpiga nån gång som hjälpte sej, när vi var små, men vem hon hade till hjälp när hon fick barn, de vet jag verkligen inte. De där har jag liksom inte tåge reda på.

- Vid sjukdomar annars, hur var det då? Ni hade doktor Bergström förstår jag?

- Jaa, vi hade han då, å före honom hade vi - en hette doktor Robert, doktor Bergström han kom ju vi nittonhundra- eller kanske. Nittonhundra- arton var de doktor Holster, då gick ju spanskan. Å därförinnan - å så kom han, alltså inte doktor Bergströms tid, doktor Bodilsson kom jag ju ihåg ja. Då bruka han ha mottagning nån gång på kontoret i Hedvigsfors, så var de nån sjukdom så fick dom passa på å gå dit. Annars fick dom ju åka då till Johannisberg, åka häst då förstås. Men inge sjuksyster eller nå sånt där fanns de ju på den tiden.

- Var det gratis sjukvård för bruksfolket?

- Neej, inte då för oss åtminstone. Men hur mycke vi betala, de - tre kronor var de ju vanligt sen doktor Bergström börja, å före de kommer jag rakt inte ihåg. Ja, de kosta aldrig mer än tre kronor. Men - en sökte inte upp läkare heller så mycke på den tiden. Inte som nu inte. De var nog kanske me kostnaden å - om inte de var dyrt så var de ju dyrt ändå, försökte väl å klara sej ändå, så mycke som möjligt.

- Och han skulle vara tandläkare också, Bergström?

- Ja han drog ut tänder åt folk å. Men då var han väldigt glad sen farbror Johansson flytta opp å - inte var de nån som anmälde den för han fick göra de inte. Ja han tog ut en gång på dej, Gustaf. Pappa din. Å den satt så hårt, de gick inte, Gustaf fick fara till stan. Å så säger - har de vare nån fältskär på den här säger tandläkarn. De var den där ... Diamant. Ja du sa väl ja du kanske. Ja han skulle ta den han men den var växt så. Han visste han å trodde de gick på en gång, men han satt allt lite hårt den där tanden, han fick nog greja på många vis han innan han fick ut den. Annars hade ju farbror Johansson tag it ut den förstås.

Gustaf Johansson

- Klöv sönder den så de vart bitar av den.

- Hade han verktyg pappa för att ta ut tänder?

- Ja, fina verktyger. Lika som doktorn hade, om inte bättre.

Nanna Johansson

- Koka dom å höll dom ren å. Å dom ärva din bror John. Han tog tänder på nån han å tror jag. Ja, om pappa din inte var hemma, dom var inte rådlös alls dom inte. Nu är dom död, å nu vet inte jag, dom där verktygena är väl hemma hos Johns dom antar jag.

- Annars när det gällde sjukvård, eller om kreatur blev sjuka och så där, fanns det någon klok gubbe man vände sig mycket till eller ... ?

- Ja, dom hade en liksom hemgjord djurläkare. Va heter han - Svens Ante kalla dom en för i Lia. Han var liksom sån här hemgjord djurläkare, å han var väl inte så dum.

Gustaf Johansson

- Ja, han kunde latin..

Nanna Johansson

- Kunde han de? Skrev han ut medicin på de då? Ja han har nog lärt

sej lite då. Men han var ju liksom bonde eller ... Kommer då inte ihåg hur han såg ut heller ja, men Svens Ante minns jag dom tala om.

Gustaf Johansson

- Pappa hjälpte många.

Nanna Johansson

- Ja, han var inte dum han heller, om en ko kalva heller så där å inte de gick nå bra, så kunde han väl vända på kalven å. Så dom tog väl inte hem veterinär i första hand kanske om dom fick nån hjälp på nåt annas vis ä.

- Jag menar om det fanns någon sådan här klok gubbe, "kuckeldoktor"? Fanns det sådana i trakten?

- Jag vet inte nån som - jag kan inte erinra mej.

Gustaf Johansson

- De skulle vara den här ... som bodde härborta.

Nanna Johansson

- Ja men - nej, han hade sån där naturmedicin, såna där piller han, de var inte nånting. Men dom gjorde - dom trolla så här på människor alltså, dom fick knarr i handlederna å så där.

Gustaf Johansson

- Handleden blev styv alldeles så dom kunde inte röra.

Nanna Johansson

- Då var de ju nån som bruka ...

Gustaf Johansson

- Gammalkäring hon högg bort knarren på mej.

Nanna Johansson

- Hugger ur len å ur ben, eller va sa hon? Men tänk att de hjälpte. Du sa ju de.

- Men vad gjorde hon då?

Gustaf Johansson

- Ja hon läste nånting då ur nå sattyg hon hade ur bibeln å så tog hon en täljkniv å så blåste hon på den å så spotta hon på'n å sen tog fast'en ovanför dörrn.

Nanna Johansson

- Men hon läste nånting å ... nånting som skulle gå ut ur leden å i veden, men hon sa ur len å i ven. De var nåt sånt där ... jag har hört'et. Å så kunde dom stå blod å så där. Stå blo, sa dom.

Gustaf Johansson

- Om en gjort illa sej så att man blödde olämpligt.

Nanna Johansson

- Å de där var alldeles som att de hjälpte.

- Hur gjorde dom då?

Gustaf Johansson

- Ingenting, bara läser nå bibelord.

- Och det slutade blöda?

Jaa. Likaså om getingar massor var elak å ska på en. Då tala hon på samma sätt.

Nanna Johansson

- Åsa-Teodor bruka göra de han. En som heta Åsa-Teodor som hörde till Åsapojkarna där, han ...

Gustaf Johansson

- Hade oppskrive på papper å jag skulle få - ville han att jag skulle skaffa ett nytt kuvert uppe där på affärn, för att de blive utslitet. ... då läste jag igenom de hela. Å sen jag läst igenom de hela då fråga han om han fick läsa de. Jaa, de fick ja. Ja, men senhar då aldrig nån geting bite mej.

Nanna Johansson

- Nej, du påstår att de kan klara dej för dom. Jag har då svårt å tro sånt där ja. Nej, men när dom säger att dom står blo, säger dom. Dom kan ju förblöda nästan om dom har hugge sej, och - dom påstog att de hjälper. Jag vet inte jag. Nu vet inte ja om de ä nån nu som kan göra dä. Dom dör väl undan dom gamla å så att de finns nån mer som lär sej sånt där.

Gustaf Johansson

- Ja ... på kyrkogården å få till lite dömull som dom säger. De va lite sånt mä se.

Nanna Johansson

- När dom sku stå blo?

Gustaf Johansson

- Ja allt sånt där ...

Nanna Johansson

- Ja dom dör ut alla kuckelgubbar, de blir nog inga kvar.
- Nej, kanske inte det. Men dom trodde väl mycket på sådant där?
- Dom gjorde de. Var väldigt vidskepliga förr i världen. Dom trodde på allt möjligt.

Gustaf Johansson

- Ja, jag minns när pappa satt å berätta historier för oss. Vi var så rädd så vi skaka.

Nanna Johansson

- Att han gjorde dä då?

Gustaf Johansson

- Ja, kan du förstå. Å han som var så ordentli annars. Men aldrig skulle man tro att han skulle sitta å tala om sånt där inte. Men de gjorde han. Oj oj oj.
- Dom hade ju kor alla förut. Kunde dom inte göra någonting så att korna kom hem varje kväll, har jag fått för mej.

Nanna Johansson

- Jo, de tror ja att dom kunde göra, men hur dom bar sej åt, de vet jag inte, men dom bruka väl ha nån som hjälpte sej då kanske innan dom körde ut dom på våren - innan dom gick ut på våren var de väl nån som skulle göra nånting. Men va dom gjorde, de vet jag inte, för de

ä nånting som inte jag har vare mä om i mitt hem eller så där. Men de va mycke vidskepelse me de där å, mä korna.

- Ja, dom var ju beroende utav korna också?

- Ja, just ja. Joodå, så var dä.

- Apropos korna, har Ni något minne av när valldriften var i gång?

- Ja, de va så roligt på våren när vallkorna kom så. Då kom dom - körde mä häst då, först kommer korna då, nån som lockar på dom å en del hade en hel radde mä kor. Å så kom han mä häst då å ett stort lass mä alla grejer som skulle vara mä då. Men de ä slut på de där nu, de finns ingen. Dom här Lies som har vare längst på vallen, men nu är de nog ett par år dom inte har vare där, nå syskon nere i Bjuråker. Men nu är dom lite dåliga själv så dom kan inte vara där. Men de va roligt, man va oppe på vallen nån gång på ungdomshelg då på den tiden vi var unga. De va väl - va de söndan efter misommar eller? Då var de musik å dans, men var dom dansa nånstans - ja inte vare väl nån dans där, men ungdomarna for opp, de var ungdomar mycke som var vallpiger på den tiden.

Gustaf Johansson

- De var allti nån vallstuga förstår'u som inte var ...

Nanna Johansson

- Eller nå lite golv, ladgolv eller nånting, för nog kunde vi dansa. Var då mycke roligt på den tiden å så där, enklare roligheter.

Gustaf Johansson

- Var inget annat å välja på på den tiden i. Näj.

Nanna Johansson

- Vi hade roligt ibland på sommarn. Nån gång på sommarn bruka vi åka över sjön, ro i eker. Å så hade vi mat å kaffe mä oss å åkte te Flesma där till en stor loge, å där dansa vi å där hade vi mat å kaffe. Kristian spela dragspel han då. Å va fint de där va då, när vi åkte på sjön i flera eker mä musik då. Å så kom de tanter då, som vi - tyckte rent synd om dom. Tänk ändå - som inte får vara mä på nå roligt tänkte man. De tyckte vi ju va väldigt roligt.

- Var det logen som ordnade det?

- Nja, de kunde vara - behövde inte vara föreningen utan de var bara vi ungdomar, de var mycke ungdomar på Hedvigsfors, utan de var bara vi ungdomar de som kom överens om de.

Gustaf Johansson

- Fria dom lite å då.

Nanna Johansson

- Jo, de va - vi hade så roligt tyckte vi. Så var vi där hela natten då, åkte hem på morron då.

- Hade ni sådan här gökotta, som man brukar säga?

- Jag har inte vare me på de. Jag tror en gång att jag följde fröken Forsberg mä - nej, de va inte skolbarnen. Jag har för men en gång att vi var på Blasuddsberg en morron. Ja tror att de va i samband me tidigt på morron ja. Men inte var de vanligt att vi hade dä, de var de inte.

- Var hölls man och dansade på vintern då, när dansbanorna inte gick att använda?

Gustaf Johansson

- Ute ... i gålar.

Nanna Johansson

- Ja - ibland var de nån gammelstuga som vi var i. Nån gång ibland, de var inte så ofta i. Man hade inte så stora fordringar på den tiden i. De var en fotogenlykta i taket då så vi skulle se lite grann då, trångt å. Vi var nere på masugnen nån gång, å så var vi i Kanarp nån gång i den där gammelstugan där sen dom flytta. Ja, i Dala där hade vi bjudningsbal hos en gammal familj, gammalt par där.

- Vad var det, bjudningsbal?

- Joo, de - vi flickor vi hade baka å gjort tårter å bjöd pojarna vi då. Å så hade dom ett stort rum de där folket som vi fick hyra de där rummet hos dom. Fast vi fick vara inne å dricka kaffe i deras stora kök. Var så där ungdomlig dom fast dom var gammal. Å så dansa vi i en stuga på andra sidan farstun, som de inte va eldstad i.

Gustaf Johansson

- Kanske dom var inte så gammel som vi tyckte då.

Nanna Johansson

- Nä, man tänkte väl att sextifem-sjuttit var väl lastgammalt. Nu tycker vi inte dä när vi är i den åldern inte, men dom va så där pigga å glada liksom. Å där fick vi vara vi, å de var ju inte så förskräckligt, de var bara begränsat antal ungdomar hemifrån den där omgivningen då, de kanske var en tretti stycken eller så. Å då gjorde vi tårter å sockerkaker å garner me grädde å fint värre då. De va bjudningsbal de.

- Höll ni ihop alla ungdomar på bruket?

- Jaavars, de gjorde man nog ...

- På bruket förstår jag att ni kände varenda familj, men kände ni dom som bodde utikring också?

- Ja, någe så när, för att - när de var dans på paviljongen då kom dom liksom ifrån Skärås. Vi tyckte Skäråsflickerna var så fin, minns dom hade broderade klänningar. Brodyrklänningar, som dom hade ett tag. Man tyckte dom var mycke finare, för vi gjorde oss fin på vårat vis vi. Då kom dom å gick över skogen dom då alltså, för de var ju ingen bilväg eller cykelväg knappast heller å. Å då visste vi ju vem dom var förstås. Å så kom dom väl ifrån Fängebo kanske då, kanske Friggesund då, cykla väl.

Gustaf Johansson

- Dom hade ju egen unghäst dom där som kom oppifrån skogarna. Så dom var väl snyggast dom.

- Ja, dom träffade man inte så ofta heller?

Nanna Johansson

- Jaarå. - Ja, dom hade inte cyklar allihop på den tiden heller, för du har väl vare mä å skjutsa många på din cykel du innan du å jag hade nå me varann å göra, jag menar före min tid.

Gustaf Johansson

- Jag minns de va en som heta Karin som var tjock å stor. Ho ville gärna åka mä mej sa ho. Då var ja här i Friggesund. Då skjutsa jag henne härifrån till Strömbacka.

Nanna Johansson

- Satt hon på ramen hon då, å du satt så här?

Gustaf Johansson

- Nja, ho stog bak första sträckan, stog där först, men sen då - du

får prova sitta fram så jag. Men då vart de så trångt emellanpå, för ho var så tjock. Men då gick bra då å, åkte iväg hem å tebaks då.

Nanna Johansson

- Jaa, då gick på ömse mederna då.

- Vilka var det mer som bodde på Hedvigsfors? Era föräldrar dom var ju smeder och dom andra ... men var det skogsarbetare och jordbruksarbetare?

- Jordbruksarbetare då. De var mycke jordbruksarbetare på den tiden. Dom hade stort jordbruk ändå, men de var ju inga kor just, de var ju bara några stycken då. Jo, sen så börja dom ju, när dom byggde ... nittonhundra - va ska jag säga då då - vilken tid börja dom mejerie, dom byggde ett mejeri där, där som tvättstugan är nu - jaa, tänk jag kan verkligen inte säga. Kanske nittonhundrafjorton eller så där, ja jag kan inte säga exakt. Å då skaffa dom ju mycke kor förstås, å byggde ut lagårn på Hedvigsfors, hade dom ju mejeri själv då. Körde dom ut mjölken me oxen. Jag minns ett kort jag som första lagårdsförman var på när han körde mä oxen, så jag sa just åt den där Sack-Olspojken att tänk om jag fått tag i de där korte va jag skulle tyckt de va roligt ... de va så fint de där när han körde, satt där mä piskan då å körde me den där tjuren å mjölkflaskerna. Har sett 'et i nån familj men när jag inte minns var de var nånstans. Så de var nästan bara jordbruksarbetare. Dom hade ju så mycke hästar, sjutton arton hästar. Å den där Johan på bruke, hans pappa var ju stalldräng då. Han skötte stalle å så hade hans pojke, Albert då var ju stalldräng, dom var två, å så hade dom en extra som hjälpte till å rykta dom på mornarna. Sen då blev de Johan som hjälpte pappa sin då. Sen minska de på hästarna då så Johan hade dom själv då, den där pojken.

Gustaf Johansson

- Nu har dom inte en häst.

Nanna Johansson

- Neej, nu har dom ju bara maskiner.

Gustaf Johansson

- Men dom har ju samma stora jordbruk kvar. Nu för tillfälle har dom arrendera ut åt en Dellbo. Dom driver inte själv i.

- Så hade dom visst en såg har jag hört?

Nanna Johansson

- Jaa, de hade dom, liksom husbehov, för reparation åt bolaget å så där. Så de var inte i nå stort format inte, utan dom skulle ju ha virke själv för de skulle repareras å byggdes nytt ibland å så där. Så de var ju nära stycken som jobba där. De var ju på sommarn de då förstås, som de var. Å de var väl Berglundare å så där.

Gustaf Johansson

- Brorsan å jag var där vi å bra länge.

Nanna Johansson

- Jaa, men de var väl bara på slute lite de. Dom var ju bra många där, dom hade ju kantrissan där då å dom hade ju kap för veden å så bar dom ju ut då på stabbarna, så de var väl bra många som arbeta där. De va liksom livligt på våren när sågen börja, de var nånting som hördes då. De är ju roligt när de är nånting som rörs. Jaadå. Vi har väl gått igenom bra nog nu? Men dom måste väl ha berättat nånting sånt där

alla dom andra som har berättat nånting? Lisa å - ho måste väl minnas lite mera kanske.

- Ja, lite grand har jag hört förut, men en del är nytt.

- Ja, jag förstår de, de måste väl vara lite ...

- Man har ju olika minnen.

- Ja, just de.

Gustaf Johansson

- De blir te skarva ihop de där nu då?

- Ja, just det ja. - När ni lekte som barn, när ni var små, fick ni springa i smedjan och sågen och nere på bruket så där?

Nanna Johansson

- Jo visst gick vi till sågen å titta ibland, å vi gick till trapperna ner dit då, visst gjorde vi dä. Inte vet jag om dom körde därifrån oss heller. Å i smedjan gick ju jag ofta genom att pappa var där då å så där. Fast inte gick jag väl utan nå vidare, jag hade väl nå ärende ner då. Å lekte gjorde vi väl som barn, som alla barn gör.

Gustaf Johansson

- En ganska stor trädgårdsanläggning var de där.

Nanna Johansson

- Trädgårdsanläggning? Jaa, jag menar - de var ju på amiralens tid, på Sundblads tid å, de var ju en liten handelsträdgård kan man säga som vi fick köpa plant å så där, men nu är'e ju nerlagt allting. Jaa, vi fick ju köpa grönsaker å så där. Men nu är ju de där nerlagt. På Forsbergs tid då, fru Sundins pappa, han var ju trädgårdsmästare då. Å så hade dom ju växthus å så där.

- Jaha. Så ni kunde handla litet?

- Ja, vi köpte ju grönsaker då, för vi hade inte så mycke å sätta på själv inte. Alltså vinterförråd. Minns jag mamma bruka ha skottkärna hon å en säck å gick å köpte kolhuven å kålrötter å morötter å så där. Han lagra själv i källarn då.

Gustaf Johansson

- Då fanns de inte på affäremå å köpa inte.

Nanna Johansson

- Nää, de fanns de ju inte. Dom hade nog lite själv å, men kanske dom åt opp de över sommarn. Man hade ju inge vinterförråd, man skulle ju ställa så man hade för vintern då förstås.

- Höll det sig då i källaren?

- Ja, rätt så länge. Jag minns inte hur vi gjorde. Morötterna hade vi i nån sand där hur de var. Jag tror vi lagra de på de vise. Vi hade bra källare, kall å bra källare. Å dom hade mycke roser i växthus på Forsbergs tid, minns jag. Jag var så glad jag, för vi fick nån ros utav Forsberg ibland, när dom börja på bli riktigt utblomnad då så var dom ju vacker ändå. Men de var ju alltså roligt - snäll gubbe de.

- Apropos grönsaker och jant - ni plockade väl mycket bär?

- Jaa, fast inte så mycke nu sen vi kom hit inte. Men vi har ju lite förråd i alla fall. Här plockar jag lite blåbär å lingon inpå knutarna, för vi bor ju alldeles inpå bärena nu. Hjortron har jag inte plocka på länge, de ä så arbetsamt dä, men jag har haft tur å fått så mycke.

- Gjorde ni det förr också, plockade mycket ... ?

- Ja, lingon, har man ju alltid plocka sånt i alla år. I alla år så länge man orka, fast kanske inte sista året vi var på Hedvigsfors inte, för att de vart lite långt då, jag har dålig rygg. Men de var ju så roligt då å tjäna lite på bärplockning. Joodå, de har vi vare mycke mä på. Å då måste man ju rensa dom också förr i världen, nu behöver man ju inte dä. Så de var väldigt jobbit å sitta å rensa på kvällen en där hela kanten som man kom hem mä. Man bar ju enkunt som gick en förti liter i. Tänk hur man släpa å bar. Ja förstår inte hur man orka jag inte. Å så var'e gott om lingon, så de var ju så roligt å plocka då. Men nu är'e fäll inte så mycke lingon, så de är så drygt så.

- Men då åt man väl mycket ... ?

- Man åt mycke mera förr. Man åt mera utav allting förr i världen. Å gammalt tebaks då alltså i mitt hem å många andra hem, där plocka vi ju å koka surmos. Hade en stor stor bärmosbytta som skulle räcka hela vintern, å så söta vi me sirap.

Gustaf Johansson

- De va dålig sirap på den tiden, nästan som melass.

Nanna Johansson

- Ja, gammalt tebaks, men sen nu vet jag väl att de var bra sirap. Men då koka alltid mamma då lite syltburkar me söt sylt som vi skulle liksom ha till fint då, men vi skulle ju ha bärmos till gröten varje kväll. Å då var'e ju sur bärmos som vi söta då mä sirap.

- Och svamp, plockade ni det förr någonting?

- Nää, vi va inge svampätare.

Gustaf Johansson

- Nää, inte på den tiden, de va ju ...

Nanna Johansson

- Vi äter ju lite svamp, så nog har vi plocka ibland å så köper jag nån gång ibland å. Jag ä inte så där förfärligt förtjust ä, men de är ju gott. Kommer främmande å vill ha en omelett så vill man ju ha nåt sånt där. Men som barn tyckte vi inte om svamp. Ja vet inte om de va någon som plocka svamp på den tiden, som man åt inte.

Gustaf Johansson

- Nä, de kom från andra håll. Från Hudiksvall å så där.

Nanna Johansson

- Ja alltså, bolaget hade ju så mycke schampinjoner, för de blir de när korna går å betar. Men de var ju mest Iggesundsfolk som gick å plocka de, de gjorde ju inte vi. Å inspektör Duse, han plocka ju hemskt mycke svamp ute på gårderna där. Förra inspektör som var här då alltså nära år sen sen dom flytta.

- Hur var det med fiske, det har jag inte frågat? Fanns det mycket fisk i sjöarna där uppe, så folk fiskade mycket?

- Jaa, nog fanns de väl fisk. Gustaf fiska alla tider han, när vi var nygift å så där, levde ju nästan på fisk då. Jag menar man köpte inte så mycke kött för han fiska mycke efter åarna, laxöring å så där. Han hade - du va på sjön en gång, du ska berätta kanske.

Gustaf Johansson

- En gång.

Nanna Johansson

- Men jag förstår inte de Gustaf, var'e på våren så de var öppet i ån

då, för du hade fiska laxöringar, han hade fått två stora dasar. Å så träffa du amiralen. Men ja tyckte du va på sjön å ja? Å han kom å titta å Gustaf höll på ta opp - han hade anklar, de var på våren alltså. Då tala Gustaf om att han hade fått två stora öringar. "Får jag köpa dom?" sa han. "Ja jag tror gumman har redan laga till dom." "Jag köper dom ändå" sa han, han ville köpa dom färdig. Men de fick han ju inte, för att vi hade väl stekt dom i margarin antar jag å dom steker väl i smör, å förresten ville ja ha dom där själv ja.

- Ja, det var väl bra tillskott med fisken?

- Ja, visst var de dä. Jag koka in fisk å ja hade laxöring som va - alltså som vi åt kall, som vi åt i gelé.

Gustaf Johansson

- Två tre gånger i veckan, vill säga på kvällarna sen jag kom hem, då gick jag å meta.

Nanna Johansson

- Vi bodde så nära ån då.

Gustaf Johansson

- Fem å sex å tre å så där. Men de räckte, vi var svämmor då å hon å jag bara, så de räckte åt oss de till ett mål.

Nanna Johansson

- Jaa, ä gott me fisk. Annars är ja liksom trotts på gädda å sånt där, ja är inte så mycke för di. Men nu var min bror från Härjedalen hit förra veckan å då hade han två stora laxöringar å tvo stora harrar nerfrusen. Å dom var frusna när han kom hem hit, så ja la dom i frysboksen, vi hyr en här borta. Å nu åt vi i söndags, å de va så härligt så. De är ju sällan vi får nån sån där fisk nu.

- Och jakt - fick man jaga på markerna där uppe?

- Vi betala väl lite jaktkort åt bolaget. Löste, de var ju billigt ... å dom jaga så mycke hare.

Gustaf Johansson

- Hare varje år. Va mycke harar jag har skjute. Men nu på senare tiden då jaga man mera på älg. Å vi var ju, vi var ju flera stycken i jaktlag vill säja. Vi kunde skjuta flera stycken.

Nanna Johansson

- Ibland fick dom ända till fyra, fem å ibland var de bara två å så där å, va olika men vi fick ... skulle bolaget ha ett lån utav varje älg då på den tiden. Men nu har ju du inte vare me på tre-fyra år. Men hä var ju - ibland fick vi så mycke älgkött så. Men hare då på den tiden, första åren vi var gift, vi hade ju jakthund. Man blev ju trött på hare, men vi konservera mycke på den tiden, de var inte å frysa ner då inte. De var ju bra de te konservera, då hade vi ju för lager då senare. Å fågel sköt du å. Då tog man reda på dun å gjorde kuddar å. Tänk va man gjorde mycke förr. Inte är de nån som gör de nu ä. Å förresten, finns inte fåglar å skjuta heller ä.

- Vad var det för fåglar?

- De var tjäder å de var järpar mycke - järpar som ä så go - å tjäder. Ja tyckte ju mer om fågel än om hare, för de är ju mera viltsmak på fågel. Å jag tycker om den där viltsmaken. Joodå, så de var ju - de var ju väldigt bra för kassan, för jag menar - för matkassan - te få fisk å hare å sånt där. Vi behövde ju inte köpa så mycke kött då på den tiden. Under den perioden när vi fick de förstås. Å så slakta

ju Gustaf å förresten, gick å slakta grisar på gårdarna, fick så mycke fläsk iblann så. Pappan hans var slaktare åsså följde han sin pappa han.

- Ja, pappa kunde visst både det ena och det andra.
- De var ju ingenting som inte han kunde inte.
- Auktionist sade ni att han var också? Var det vanligt med auktioner? Lika vanligt som nu?
- Jaa, de va väl kanske inte så där varje - inte så mycke som nu, för de va då inte de priserna då, för nu ä de ju alldeles hopplöst va man får betala på auktioner.

Gustaf Johansson

- Har dom nå gamla käril å så där då så gör dom gärna auktion för te få mycke pengar.

Nanna Johansson

- Men i år är'e just inga auktioner i Bjuråker. Jag tror dom har sålt ut va dom har här ja. Jag tycker att de är så knepigt att de ä så lite i år. Förut var'e ju hela somrarna.
- Var det vanligt att man köpte bohag på auktion förut, då man skulle ha till hermet.
- Ja, inte har vi ropa in nånting inte. Ropa man in nånting, då skulle de vara en sak som var billig, som man skulle ha, annars gjorde man de väl inte. Vi har gjort två auktioner själv vi innan vi kom hit - när vi flytta till Fagersta, för Gustaf har vare samlare jämt han. Samlas mä skröp han så.

Gustaf Johansson

- Nä, men jag tycker de är synn att kasta bort saker, som jag vet att de blir betalt förr eller senare. Å då tycker jag de ä onödigt att kasta bort allting.

Nanna Johansson

- Ja, va liksom inte egna, vi har vare flera om de. Man måste ju å, när man flytter så här har man ju ingenstans å ha nånting. Vävstolar å spinnrock, sånt där som man hade förut ... mangel å kopparkittlar å sånt där som man inte kan använda.
- När man satte bo förr och skulle gifta sig, köpte man nytt allting sådant där då? Fanns det någon snickare som gjorde möbler eller ... ?
- Ja, vi köpte nytt då. Men vi var så ekonomisk när vi gifte oss, så att vi köpte - dom har vi ju köpt - ja, inte nu, de är längesen vi köpte dom här å, men - alltså - du hade gjort en byrå själv, å så köpte vi skrivbord å stol. De skulle ju vara ett stort bord därinne, som man sa, salsbord förr i världen, å stolar. Mamma - utav mamma fick vi ottoman till brudgåva. Så vävde jag gardiner å sommarmatter blå - garnmatter som man hade själv på den tiden. Gjorde själv så mycke, sydde köksgardiner, å så hade vi blå köksmöbler. Tyckte vi hade så fint då ja på den tiden så. Å Gustaf gjorde en lampa. Han var i smedjan ett tag me smederna han, å så smidde han en konstgjord lam-pa då me nån ring - konstsmide - så köpte vi kupa till då. Men vi sålde väl den till - för vi tyckte - kanske hade vare roligt å haft den kvar.

Gustaf Johansson

- Vi hade ingen användning för allting.

Nanna Johansson

- Nej, när vi flytta till Fagersta sålde vi unnan mycke då. Köpte

nytt när vi kom dit då nittonhundraförtisex. Men de där ä så mycket som - är onödigt att prata om.

- Jag kom att tänka på någonting som vi inte alls har berört, och det är fackföreningsliv. Fanns det någon fackförening där uppe på Hedvigsfors?

- Joodå, de bildas nog - när var strejken på Hedvigsfors? - var de tjugetvå de ja - då hade dom haft fackförening nåra år.

Gustaf Johansson

- Ja, jag chefa för fackföreningen i många år ja.

Nanna Johansson

- Ja, inte så många - du var kassör menar du. Du var kassör du i fackföreningen, du ska inte säga att du chefar då ä.

- Vad var det för strejk 1922?

- Jo, jordbruket å skogen å alltihopa där slogs igen, å då var - jag vet inte hur länge den räckte, men i alla fall hade dom då användning å rädda skörden som dom kalla då. Kom enmassa strejkbrytare, alltså de var fina människor alltså, de var direktörer å allt möjligt. Men - tyckte de var trevligt vi, dom var så musikalisk så dom hade faktiskt en underhållning på skolan, dom sjöng å dom spela, dom var musikdirektörer tror jag. Fruntimmerna gick ju å hörde på dom där. Ja, men de var ingen som var dum emot dom utav arbetarna heller, du var då int hemma heller du på den tiden då. - Var du hä du då? - Jo, kanske, men du höll på efter rännan, gjorde rännbygge. Men ja menar alltså - inte var de nån som va dum emot dom heller så där ä. De var ju trevligt folk hä.

- Blev det något bättre betalt efter strejken då?

Gustaf Johansson

- Ja, dä va så obetydligt, så dä ä inge å tala om. De ökade inte många ören då på timmen inte. Jag ser väl de där strejkerna de har oppe i Norrland nu, de blir inte så mycke kvar ...

Nanna Johansson

- Tjänar väl ingenting på dom, för dom får ju gå utan så länge ... joo, de var ju dä då - alla var ju organiserad då, på den tiden. Å nu vet jag inte hur dom har'e.

Gustaf Johansson

- Har mera LS nu, syndikalistförening. Men då tillhörde vi skogs- å flottnings allesammans.

Nanna Johansson

- De är många som är me än, men de är i storförening i Hassela, så de ä ingen som hör hit nu förstås inte. Vi hade en här vi precis.

- Var man mycket politiskt intresserade annars, arbetarna i Hedvigsfors, just när de här frågorna började bli aktuella?

- Jo, de var de nog.

- Så det var demonstrationståg menar jag, och ... ?

Gustaf Johansson

- Nej, de är för lite folk å tänka sej ett demonstrationståg däroppe. Nej, de har vi aldrig gjort, vare mä på nå demonstrationståg inte. Annars så går dom ju i Hudiksvall på första maj.

Nanna Johansson

- Ja, men de är ju föreningen dä, jag menar arbetarkommun, den bildas

ju då, min bror Erling han var ju mä i den, å den är ju fortfarande. Så att de finns ju olika slag, olika partier, å klart dä.

- Men hur gick det att bilda fackförening. I Moviken var det ju besvärligt när dom skulle starta?

- Dom fick inte vara var somhelst när dom starta.

- Var det samma i Hedvigsfors?

- Ja, inte vet jag egentligen var dom var, dom var i gårdarna hos en gubbe som hette Sving, som hade egen gård. Där fick dom vara mä möten. Men på skolan fick dom inte vara...

Gustaf Johansson

- Men de ä klart att bolagsherrarna dom satt sej ju emot'et på gängse vis, å försökte slå ner oss.

Nanna Johansson

- Ja i Moviken hade dom de besvärligt vet jag. När dom skulle starta sin förening där. Joodå, de vet jag, Anna Sjöholm berätta för att där hade dom inte nånstans å vara. Dom fick inte vara nånstans i bolages husrum nånstans.

- Och dom fick inte ha sin tidning med posten?

- Nej, dä fick dom inte. Men så svårt tror jag aldrig de var på Hedvigsfors, har då aldrig hört talas om dä inte. Nej, jag har inte hört dä ä, att de var så ä. De var väl olika.

Gustaf Johansson

- Jamen dom gick mä så mycke personligt åt folke där i Moviken. Dom gick på dom personligt direkt. Dä har dom aldrig gjort i Hedvigsfors inte.

- Jaså, det var lite skillnad kanske?

- Jaa. Å de kan ju hända dom rådde för en del själv, jag har ju hört dä.

Nanna Johansson

- Ja, vi kanske inte ska säja mycke, vi känner inte till de där vi.

- Jag tänkte fråga lite slutligen om herr Johanssons arbete som - med byggnation och så där. Vad har det varit för någonting uppe i Hedvigsfors.

- Reparationer har'e väl vare.

Gustaf Johansson

- Mycke nya gårdar där.

- Som ni har varit med och byggt?

- Jaa.

Nanna Johansson

- Jaa men inte på Hedvigsfors. Nu har du fel Gustaf. I Alsjö har ni byggt. På själva bruke finns de väl inte en gård som är byggd ...

Gustaf Johansson

- De står fyra om inte fem efter varann ...

Nanna Johansson

- Jo vi lagårn, tre ve lagårn har du byggd ja. Tre har du vare mä på.

Gustaf Johansson

- Å så lagårn.

Nanna Johansson

- Sen ni kom hem jag. I lagårn var du väl mä lite kanske.

Gustaf Johansson

Å så har ja ju vare på reparation i nästan varje gård som finns där.

Nanna Johansson

Å så har han byggd nära i Alsjö nya åssä. De byggdes ju inte så mycke nytt. Dom reparera ju mest gamla gårdar i byarna å så där.

- Var det hela året runt som Ni sysslade med det?

Gustaf Johansson

Nä, inte på vintern.

Nanna Johansson

Fick gå i skogen då.

Gustaf Johansson

- Hugga timmer.

- Var det så ni måste ligga ute, eller ... ?

- Näej, vi kom nog - vi låg borta en natt.

Nanna Johansson

Ja, iblann var de lite för långt, så då låg dom borta under veckan, men annars så bodde dom mest hemma.

Gustaf Johansson

- Hä gick inte te vara borta heller så länge då, för ho va ung då frua.

Nanna Johansson

- Hågas inte å vara ensam, menar du?

- Då har ni varit med och moderniserat lägenheter i Hedvigsfors också? När blev det?

- Allihopa är ju omgjord alltså med badrum - inte badrum i alla lägenheter inte förstås, men i en del lägenheter är de väl badrum.

- När drogs det in vatten i lägenheterna och gjordes modernt?

Gustaf Johansson

- De har gått successivt, komme nån här å nån där. Så de har inte skett på samma gång inte. Nää.

Nanna Johansson

- Ni hade vatten inne när ni bodde på Hedvigsfors, pappa å mamma din. Dom hade vatten men inte diskho eller nånting, bara vatten å avlopp. Å sen fick ni väl lite i början - ja vet inte ungefär när ni kunde få ä. Dom flytta ju därifrån.

Gustaf Johansson

- Ja dom fick ju på de vise att ja grävde den ja.

Nanna Johansson

- Ja du kanske hjälpte till, man måste göra då, fick ju hjälpa till.

Gustaf Johansson

- Ja ja gjorde helt solo ensmat där å, ingen å ha te hjälp. Man hade ju inte råd å ha nån hjälp heller.

Nanna Johansson

- För du fick väl inte - bolage kosta väl inte på de än då förstås, var inte aktuellt då mä att dom skulle ha så. Men nu är de ju väldigt så bra. Nu får dom ju målat på tie år o oppsnyggat å nåt invändigt.

- Och elektricitet hade ni naturligtvis inte allra tidigast. Kommer ni ihåg när det blev indraget?

- Ja jag minns så väl att de var till en julhelg, men va skulle ja säga att de var för årtal ... jaa, var de inte före tjuge? - var de på tjuge tror du? Ja, om jag säger mellan sjutton å tjuge nån gång kanske. Å de va till en julhelg, å vi höll på baka. För då ha dom vare ute å satt in lamper å allting. Å så rätt va de å så lyser de - men då var'e - de var en julklapp de som hette duga. Vi visste vi skulle få de till julen då, så hade dom gått ikring å skruva in lamper i alla dom där. Men då hade dom inte drage på än men dom skruv in dom än då. De var alldeles ... höll på greja till jul när lyse kom opp. Ja de var väldigt rolit. Tänk, då hade man fotgenslamper förut. Å sen slängde man tror ja allt va som hette sånt där skröp, reparera hemma, slängde så vi hade alldeles nya lampan i taket där som vi hade stor kupa på. Ja, den kom bort då den då dom fick reparera hemma. Å nu vill dom ju så gärna ha sånt där på aktioner. Tänk ändå. En gammal barnvagn efter oss som var inte ett fel på, me sufflett, som stått på vinden i alla år. Å den försvann, för i fjol sommar var de en aktion på Hedvigsfors me barnvagnar som var mycke sämre än våra ...

... så ni har aldrig haft någon fotboll när du var yngre?